

Dáibhí Ó Bruadair: "Mairg nach bhfuil ina dhubhthuata"

*Mairg nach fuil 'na dhubhthuata,
gé holc duine 'na thuata,
i ndóigh go mbeinn máguarda
idir na daoinibh duarca.*

*Mairg nach fuil 'na thrudaire
eadraibhse, a dhaoine maithe,
ós iad is fearr chugaibhse,
a dhream gan iúl gan aithne.*

*Dá bhfaghainn fear mo mhalarta
ris do reacfainn an suairceas;
do-bhéarainn luach fallainge
idir é 'gus an duairceas*

*Ós mo chion fear deargchulaith
ná a chion de chionn bheith tréitheach;
truagh an chaitheas le healadhain
gan é aníogh ina éadach*

*Ós suairc labhartha is bearta gach buairghiúiste
gan uain gan aiste 'na theangain ná suanúchas
mo thrua ar chreanas le ceannaraic cruaphrionta
ó bhuaic mo bheatha nár chaitheas le tuatúlacht*

Dáibhí Ó Bruadair

*Junttipa olla jos voisin,
Tolvana kunpa vain oisin.
Elää mä sitten kai saisin
Mielin niin melkoisen maisin.*

*Hölmönä hölähtelisin,
Möllinä mölähtelisin
Aamuin, päivin ja illoin –
Teillepä kelpaisin silloin.*

*Lämpöä antaisi pomppa,
Ei mikään värssy tai kompa.
Vaihdetaan siis: runo sulle,
Anna sä takkisi mulle.*

*Miehenhän tekee vain rytky,
Ei mikään riimien kytky.
Lauluja laatiko älkää,
Muuten vain näette nälkää.*

*Kirjoihin haaskasin rahat,
Vaatteita osteli pahat.
Itse jos tehnyt niin oisin,
Minäkin koreilla voisin!*

suom. Panu Petteri Höglund

DÁIBHÍ Ó BRUADAIR edustaa sitä irlantilaista runoilijapolvea, joka ehti elinaikanaan nähdä vanhan iirinkielisen kulttuurin ja sitä ylläpitävien yhteiskuntarakenteiden murenevan silmissä. Sanavalmiina miehenä hän tiivistä maailman muuttumisen klassiseen ilmaukseensa ”tonnbhriseadh an tseanghnáthaimh” – ”vanhan elämäntavan aallonmurros”. Ó Bruadair eli suunnilleen vuosina 1625–1700 ja ehti vielä saada perinteistä kirjakieltä käyttäneiden klassisten hovirunoilijoiden koulutuksen. Hän oli kotoisin Corkin (Corcaigh) kreivikunnasta, mutta asui enemmän ajan elämästään Limerickin (Luimneach) suunnalla.

Klassiseen uusiirin kauden (n. 1100–1600-luku) runoilijoiden tapaan Ó Bruadair ehti jonkin verran nauttia gaelilaisiksi heimopäälliköiksi irlantilaistuneiden, mutta syntyjään normandiaalaisten Fitzgeraldien eli Mac Gearailtien suvun – ns. geraldiniinien – suosiota ja tukea. Elämänsä ehtoopuolella aateliseen vaurauteen tottunut runoilija joutui kuitenkin alistumaan kamalaan ruumiilliseen työhön yhdessä kaikenlaisen rahvaan kanssa. Koska hän täydestä sydämestään samastui yhteiskunnan muutosten satulasta pudottamaan vanhaan iirinkieliseen yläluokkaan, hänen runoissaan on usein elitistisiä, rahvasta halveksuvia sävyjä: *odi profanum vulgus et arceo*.

Ó Bruadair kirjoittaa klassisten runoilijoiden tavuja laskevaa *dán díreach* -runoa, ja hänen kielensä on arkaaista ja vaikeaselkoista silloinkin, kun ajatus on selvä ja tyly. Käännökseni pyrkiikin ennen muuta toistamaan ajatuksen. Yhdessä puoli vuosisataa myöhemmin eläneen AOGÁN Ó RATHAILLEN kanssa Ó Bruadair on 1600-luvun kulttuurimurroksen tärkein kuvaaja; mutta Ó Rathaille kirjoittaa selvästi nykyaikaisempaa kieltä kuin edeltäjänsä, eikä tyydy vain *dán díreach* -runomittoihin, vaan sallii itselleen myös uudet, joustavammat *amhrán*-mitat, joissa laskettiin ja riimitettiin kaikkien tavujen sijasta vain painolliset tavut.

Panu Petteri Höglund
Åbo Akademi, Tyska institutionen/Ryska institutionen